

„*Angyaloknál csak kevesebb, mivelhogy
a' fele állat!*”

Czinke Ferencz.

2.

Kis János' Versei. Kiadta Hazinczy Ferencz. I. II. III. Kötet.
Pest, Trattner János Tamásnál. 1815. 8.

Minekutána Hazinczy a' maga elhúnyt barát-
jainak Báróczynak és Daykának munkáikat ki-
adá, íme most a' maga élő barátjának Superin-
tendens Kis Jánosnak verseit közli a' publicum-
mal, melly azokat valamint már régen ohajtotta,
úgy most nem is vette sok öröm nélkül, 's egy-
szersmind elkellett szomorodnia a' Kaczinczy ál-
tal íratott előbeszédnek azon tudósításán, hogy
ezen köztiszteletű poéta *közre eresztvén poetái
munkájának teljes gyűjteményét, le lép a' fé-
nyes pályáról, mellyen húsz esztendőök oltá,
a' nemzetnek tapsolásai alatt járdallt.* (III. lap.)

REC. állhatatosan azt hiszi, hogy Kis az el-
ső rendű Magyar költők számokba tartozik, 's a'
leg méltóbban érdemli azon közönséges javallást,
mellyel fogadtatott, 's épen ezen hit indította
RECt arra, hogy ezen három kötet verseket vizs-
gálat alá vegye, mert midőn Recenziójink illy
igen kevés számban jelennek meg, illő, hogy csak
a' nagyobb Írók vétessenek ítélet alá, melly if-
jainknak *mustra* és *tükör* gyanánt szolgálhas-
son.

Kisnek múzája általában classicusi studiumot
mutat, stylusa neki kisimult és numerosus, in-
dúlatjai határ közé vétettek, 's darabjain, az e-
gész három kötetten keresztül, bizonyos érezhető
nyugalom ömlik-el, ő szomorg és enyeleg a' nél-

kül, hogy magát egészen elkapatni hagyná, egy szóval — Kis a' Magyar Nemzetnek philosophus poétája.

Ezen kiadatott verseknek első kötetekben a' czím lap szerint *Ódák és dalok* állanának. REC. ezen czím helyébe inkább a' közönségesb kiterjedésű *lyrai darabok* czímet tette volna, mert a' 35-d. lapon álló *Polykrat*, melly Schillerből fordítatott, az ugyan onnan vétetett *vashámborba menéssel* (49 l.), 's még más egy vagy két apróbb románczokkal (110 és 113 l.) együtt, bizonyosan sem az *ódák* sem a' *dalok* sorokba nem tétethetnek. Így nem a' Schillerből fordítatott *Ideálok* is (31. l.) 's a' *házas élet boldogsága* (43. l.), a' *papi hivatal méltósága* (143. l.) 's ugyan ezt lehet mondani, hogy többek elhallgattassanak, a' *Kazinczyhoz* (171. l.) és *Gr. Festetics Ignácához* (186. l.) írt gyönyörű darabokról is, mellyeket REC. poétai epistoláknak nevezett volna.

A' két utolsó kötetekben Epistolák, Epigrammák, mesék, didacticumok 'stb. vagynak letételve, 's mind a' három kötetben számos idegenből vétetett darabok találkoznak, mellyeket talán hasznos lett volna megnevezni, mind azért, hogy az eredeti darabokat mindenki megválaszthassa, mind azért, hogy a' külföld íróji, kikből azok vétettek, (Útz, Wieland, Schiller, Matthiesson, Schlegel stb.) publicumunk 's fiatal íróink előtt mind inkább ismeretesekké legyenek.

A' mi Kisnek lyrai tehetségét illeti, az ő philosophusi lelkébe nem öntött a' természet olly lángolást, melly kicsapongó hévvel, szívet ragadó 's olvasztó dalban ömöljön-ki, 's ha vagynak is az ő fentebb hangu énekei közt igen szépek, mint a' *bölcsességhez* (I. köt. 24. l.) a' *dicsőség* (99 l.) stb., REC. még is mindég azt fogja hin-

ni, hogy Kis legszebb koszorúkat azon a pályán szedett volna, mellyen Tibullus, a' Római kedves éneklő, hervadatlanokat fűzött magának. Az *Elegia* (I. K. 119. l.) 's leginkább pedig a' III. kötet végén álló *poétai feltétel* csalhatatlanul bizonyítja REC. ítéletét. Ha Kis illy csinnal 's illy mértékben, mint ezen utolsó vers, egy kötetecskével ajándékozta volna-meg, vagy ellent nem állván a' Superintendensi fogadás, még megajándékozná a' nemzetet, minden bizonnyal a' Magyar Literatúrának (még sok évek után) feltűnendő aranykorában is, szelíd lánggal hevülve fogná őtet egy akkori Tibull olvasni 's mustrának választani, 's egy ilyen kötetnek elejébe fognának legméltóbb jussal illeni azon szép sorok (I. Köt. 145. l.)

— pengess az ezüst húrokon,
 Ollyan ígésző éneket,
 Melly még sok jövő Századokon
 Túl is olvasszon szíveket.

Azonban ezen óhajtás mellett sem tagadjameg REC., hogy Kis nem futotta-meg a' maga pályáját elhalhatatlan dicsőség nélkül. A' Gróf Festetics Ignácához íratott hálaadás, főképen pedig a' Hazinczy Ferenczhez készített Hymenaeum, a' magyar költésnek örökre legszebb virágai közé fognak számláltatni. Nem lesz a' maradék olly hálátlan is, hogy a' II. és III. Kötetben álló moralis és satyrai darabokat elfeledje; azok Horatiusra 's Boileaura emlékeztetik az olvasót, 's lesz idő, mikor azokra a' Magyar olvasó publicum úgy néz majd vissza, mint most a' Németek Hallernek 's Hagedornnak hasonló foglalatú műveikre.

A' mi Kisnek nyelvével illeti, REC. ajánlja minden fiatal íróinknak, hogy a' Kis kötetét ezen tekintetben Studiumokká tegyék. Az ő nyelv-

ve szép, tiszta, világos, és egyszerű, a' helyet, hogy némelly fiatalok meg nem választatott német példányok után indulván-el, dagadó, homályos, képekkel 's helytelen tudományokkal elhalmozott beszédet visznek írásaikba, 's gondolatjaikat sokszor egészen elburkolják, sokszor épen üres és semmit jelentő hangokat zengenek. De midőn Kisnek Stylusa ifjainknak így ajánltatik, REC. mulaszthatatlan kötelességének ismeri, hogy azon szollásokat is kimutassa, melyek ötet megbotránkoztaták. Mert illetlennek leli fentebb nemű poésisben az illyeket, mint I. k. 2. l. *Csak papagáji csacskaságot 's betyári gúnyolást lelek.* 15. l. *beatus ille ut prisca gens mortali-* *um;* 's ugyan ott: *csűrben hágy*, melly szollást a' fentebb nemű prozában is kikerülni. 20. l. *gyengén legyezik*, 's ezen ocsmány szó a' 73. l. ismét előfordúl. 24. l. a' bölcsességhez íratott szép Hymnusban: *szemeidnek éli e' helyt éle.* 66. l.

Ha mindég csacsog is szája,

Ha mint szent írásra rája

Stax úgy hallgat sem bánom.

73. l. *Kacsója* a' különben szép dalban nagyon gyermekes 87. l. *eggyhez az értt ész tart just.* 89. l. *ne kacsongass pajtásid' módjára*, 's ez a' sor egy lánykának van mondattva! 99. l. *czimeres magzatok*, a' dicsőséghez íratott fennhangu énekben alacsony. 107. l. *mi jusa és ismét*

Fogadom bizony Hymennek

Dícséretet mondanak.

melly prózának sem lenne szép, a' papi hivatal' méltóságáról íratott fentebb nemű énekben illetlenek az illyenek. 148. l. *a' föld jól lakik árvi-* *zekkel* 149. l. *mert eggy istene a' gyomra*, 151. l. *álnok praktikálás.* 157. l. *megvesztek 's sem-* *mit sem hittek.* 159. l. *frisen gyűlést kell tar-*

tani. — Illyen a' Kazinczyhoz íratott *Hymenaeumban* 175. l.

*a' távol levőre száját mohon tátja,
a' valót elejti;*

melly az Aesopus' úszó ebére emlékeztet. Egy ily nagy szépségű énekben REC. megváltoztatná azon sort is. 176. l.

Ki derítheti-fel homloka ránczait,
mert e' ránczokat felhővel vagy valami ilyennel kellene felcserélni. Ugyan e' lapon ama' sorban
boldog a' csillaga
az artikus elmaradta új szépséget adott volna a' versnek. stb. stb.

Az epistolák pedestris múzajok több szabad-ságot enged ugyan a' közönséges szóllásokra nézve, mint a' költés fenntebb nemei; még is REC. a' Kazinczyhoz íratott epistolában II k. 19 l. a' *parolát* kitörölte volna, 's 40 l. a' *nyelvpritty Klítia* kelyt inkább a' Wagner phrascologiájában álló *Szátyár* szóval szeretne élni. Sem 44 l. a' Horatiushoz intéztetett szép epistolát nem kezdette volna így:

Horatius kedves tanítóm 's barátom,

Menjünk a' mezőre! itt a' tavasz látom
hol az utolsó hemistichiumot egyedül a' Rím tette szükségessé, 129 l. a' *Zsoltárt kornyikálnak* helyet is valami más kitélt kellett vala keresni, 's szinte így III Köt. 83 l. a' *tündökletesség (!)* helyt. stb. REC. óhajtja, hogy a' mi megbecsülhetetlen Kisünk, még egyszer adassa-ki a' maga verseit, 's az ily kicsínységeket eltörölvén igyekezzék még tökéletesb mustrát adni fiataljainknak, mint most adott, 's talán nem fogja a' koszorúkkal ékes férjfiút megbántani, ha ez óhajtás mellé még ama' másikat is fűzi, hogy azon újabb kiadásból némelly most felvótetett közepszerű darabok is kihagyassanak, mint a' III K. 76 's köv.
l.

1. álló epigrammák, I K. 94, 96, 106 és 107. 1. álló darabkák, 's még némely mások, melyeket a' Szerzőnek helyes ízlete legjobban ki fog ismerhetni, 's mellyek ezen kötetekbe talán bizonyos tekintetekből vétettek-fel, mint például Schillernek ifjú csekélyebb dolgozásai, verseinek később kiadásai is felvételtek; de azért a' részre nem hajló Kritikának gáncsait, Schillernek nagy neve mellett is, nem kerülhették-el.

REC. szokása szerint, még azon kívánságát nyilatkoztatja - ki, hogy minekutána Európának műveltebb nyelvein, már Századok oltá rímes verseket is mérték nélkül senki nem ír, ismerjük-meg mi is valahára azon versnemnek szépségeit, mellyre legelőbb Ráday tanított bennünket, 's mellynek mennyei hangzását lehetetlen nem érezni. Kisfaludy, Berzsenyi és Kis nagy tökéletes-ségre vivék a' mértéktelen rímes verseket is, de lehetetlen tagadni, hogy valamint Berzsenyinek mértéktelen verseit az ő mértékeseihez hasonlítani nem lehet: úgy Kisnek *hajós dala*, 's a' *lebegsz májusi szellő*, szép hangokkal felülmúlják mind az ő többjeit. A' hangoknak hármóniájok elválhatatlan társa a' mennyből eredt költésnek, 's jó az, ha a' tiszta érzeménynek szavai zavar-talan hangokkal hatják-meg a' fület 's ez által szívünket.

Kölcsey Ferencz.

3.

Physiologia medicinalis, Auctore Michaële á Lenhossék, Medicinæ Doctore, in Regia Scientiarum Universitate Hungarica, quae Pestini est, Physiologiae et Anatomiae sublimioris Professore p. o. Incl. Comitatus Strigoniensis Tabulae Judiciariae Adessore, Reg. Britannicae Scientiarum Societatis. Gy. II. K. 1817.